

Lidia Opaczewska, Piła

Tuż pod ścianą lasu widnieje już strzecha, tam też odwiedzimy Grzegorza Pelecha, czyli historia rodziny Pelechów w pigułce

Historia rodu Pelechów spod Złoczowa to prawdziwy sagan. Kocioł, w którym wszystkiego po trochu, jak to w życiu. W ich losach jak w soczewce ujrzyć można wszystko, co spotykało Polaków w XX w. Radość mieszała się ze smutkiem... Chłopska codzienność przeplatała się z perypetiami wojennymi... Wielkie zamorskie wojaże kończyły się wytęsknionymi powrotami do domu...

Dom zaś – gdziekolwiek był – czy na wschodnich, czy na zachodnich krańcach Polski, zawsze przyciągał Pelechów jak magnes. Rodzina skupiona wokół stołu i fascynujące opowieści okraszone sporą dawką humoru. Dzieci wpatrzona w babcinę czy dziadka, z otwartymi ustami czekające na ciąg dalszy... I ten żal, kiedy człowiek nagle uświadamia sobie, że nie ma szans na ciąg dalszy, że pozostaje nam już tylko to, co usłyszeliśmy... co zdołaliśmy zapamiętać...

Rodzina Pelechów – wszyscy urodzeni w Trościańcu Małym... wszyscy odnaleźli swoje miejsce na pyrzańskim cmentarzu...

Grzegorz Pelech, syn Szymona i Agrypiny z domu Baryła (26.01.1878^{1,2}-10.10.1958), nestor rodu. Około roku 1912 wyemigrował z rodziną do Brazylii,

¹ Wszystkie daty urodzenia w tekście głównym pochodzą z: Książka meldunkowa Pyrzan, 1951, zbiory rodzinne.

² 1875; D. Zielińska, J. Dziobek-Romański, B. Mykietów, *Dziś u wieczności bram stanąłś bracie drogi... Cmentarze Kozaków i Pyrzan*, Pyrzan–Zielona Góra 2011, s. 139.

skąd powrócił w roku 1918, by zaciągnąć się do organizowanych na zachodzie Europy oddziałów Błękitnej Armii generała Józefa Hallera; w czasie pokoju rolnik, myśliwy i zapalony pszczelarz. Jego postać uwieczniono w poemacie Antoniego Pająka „Wspomnienia z Ziemi Złoczowskiej”:

Odwiedzić nam jeszcze i znajomych trzeba,
Tych, co za oceanem szukali niegdyś chleba,
A że gorzki chleb obcy, więc tutaj wrócili
I wśród tego lasu gniazda swe uwili.

Tuż pod ścianą lasu widnieje już strzecha,
Tam też odwiedzimy **Grzegorza Pelecha**.
Chętnie on do chaty drzwi swoje otworzy,
Za stołem posadzi, smaczny chleb położy,

Przyniesie Ci talerz wybornego miodu,
Byś pośród tych lasów nie odczuwał głodu.
Nie ma więc tutaj żadnego ryzyka,
Znaleźć się też może smaczna pieczeń z dzika,

Bo stary Pełech nieraz tem się wślawił,
Że niejednego dzika życia tu pozbawił.
Dziki zmiarkowawszy, że Pełech nań łasy,
Uciekają szybko w trościanieckie lasy.

Stary się za to tak czasem rozsierdził,
Że wtedy i kozłem także nie pogardził.
Pełech jest gościnnie, przy tym gadatliwy,
Opowiada chętnie brazylijskie dziwy,

O chatach na palach wśród dżungli głębokiej,
Bujnej roślinności wśród prerii szerokiej,

O czarnej ludności żyjącej w tej stronie,
I wiele innych cudów ucho nasze chłonie (...)³.

Tekla Pelech z domu Stojanowska, córka Sebastiana i Marii z domu Sawras (6.11.1882⁴-17.10.1961), żona Grzegorza. Zawsze starała się skupiać całą rodzinę i – choć sama ze Stojanowskich – była spoiwem i sercem rodziny Pelechów. Dla zdrowotności karmiła miodem rzeszę wnucząt, a dzięki znajomości ziół potrafiła zaradzić w przypadku wielu dolegliwości. Jej przeczucia zawsze były brane pod rozwagę, ponieważ miała tzw. szósty zmysł – dokładnie przewidziała nawet swoją śmierć, wzywając wszystkie dzieci, by się pożegnać i przekazać ostatnią wolę.

Michał Pelech, syn Grzegorza i Tekli (23.03.1906^{5,6}-12.11.1995), w 1934 r. ożenił się z Marią Domarecką. Mieli troje dzieci: Józefa, Jana oraz Stefanę (po mężu Pestrowicz).

Anna Pelech po mężu Kłak, córka Grzegorza i Tekli (10.12.1909⁷-15.03.1985), w 1934 r. wyszła za mąż za Józefa Kłaka. Mieli dwie córki: Marię (po mężu Soja) i Emilię (po mężu również Kłak).

Józef Pelech, syn Grzegorza i Tekli (7.08.1910^{8,9}-21.06.1996), ożenił się z Genowefą Cwolińską. Mieli czworo dzieci: Halinę i Jana (nazywanego

³ *Z Kozaków i Pyrzan. Kresowe biografie*, red. B. Mykietów, Pyrzany–Zielona Góra 2011, s. 54.

⁴ 1881; D. Zielińska, J. Dziobek-Romański, B. Mykietów, *Dziś u wieczności bram stanęłeś bracie drogi... Cmentarze Kozaków i Pyrzan*, Pyrzany–Zielona Góra 2011, s. 139.

⁵ 6.02.1906; D. Zielińska, J. Dziobek-Romański, B. Mykietów, *Dziś u wieczności bram stanęłeś bracie drogi... Cmentarze Kozaków i Pyrzan*, Pyrzany–Zielona Góra 2011, s. 127.

⁶ 19.09.1908; B. Mykietów, *Status animarum – spis familij obrządku łacińskiego parafii Zazule-Kozaki*, Zielona Góra 2017, s. 153.

⁷ 20.09.1909; D. Zielińska, J. Dziobek-Romański, B. Mykietów, *Dziś u wieczności bram stanęłeś bracie drogi... Cmentarze Kozaków i Pyrzan*, Pyrzany–Zielona Góra 2011, s. 131.

⁸ 07.08.1912; D. Zielińska, J. Dziobek-Romański, B. Mykietów, *Dziś u wieczności bram stanęłeś bracie drogi... Cmentarze Kozaków i Pyrzan*, Pyrzany–Zielona Góra 2011, s. 140.

⁹ 07.08.1912; B. Mykietów, *Status animarum – spis familij obrządku łacińskiego parafii Zazule-Kozaki*, Zielona Góra 2017, s. 153.

Januszkciem), którzy zmarli w dzieciństwie, Grażynę (po mężu Krawczyk) oraz Ewę (po mężu Nitecka).

Helena Pelech po mężu Kowalczyk, córka Grzegorza i Tekli (18.08.1922¹⁰-15.02.1994), wyszła za mąż za Adama Kowalczyka. Mieli troje dzieci: Krystynę (po mężu Stopka), Jana oraz Marię (po mężu Jędrzejczak).

Jan Pelech, syn Grzegorza i Tekli (25.12.1920¹¹-4.03.1990), żołnierz Armii Krajowej, partyzant formacji gen. Kowpaka, schwytany przez Niemców i uwięziony na Łackiego we Lwowie, zaś potem wywieziony do obozu koncentracyjnego w Gross-Rosen, komando Landeshut (Kamienna Góra). Po przyjeździe do Pyrzań wybrany na podsołtysa. Po wojnie, w 1947 r., ożenił się z Marią Stojanowską. Mieli córkę Teresę (po mężu Lesiuk).

Stanisław Pelech, syn Grzegorza i Tekli (26.05.1924–3.10.1958), w czasie okupacji sowieckiej zesłany na Syberię. Przeżył tylko dzięki temu, że pił krew zabijanych na mięso reniferów. Zwolniony z gułagu w Peczorze prawdopodobnie na rozkaz samego Stalina – brat Jan wysłał na Kreml prośbę o jego zwolnienie. Przyjechał do swoich w 1946 r. Ożenił się z Zofią Czerniecką. Mieli dwoje dzieci: Marię (po mężu Zielińska) oraz Jana.

Opisując dzieje kresowej rodziny Pelechów, staraliśmy się pokazać barwy minionej epoki oraz patriotyczne postawy obrońców polskich Kresów wyraźnie obecne, pomimo skomplikowanych korzeni narodowościowych. W tej opowieści wielu Kresowian odnajdzie bliźniaczo podobne własne historie rodzinne.

Przeszłości nie zmienimy, ale możemy pielęgnować pamięć o niej, mając na uwadze, że sens naszemu przemijaniu nadaje właśnie możliwość dzielenia się doświadczeniami z kolejnymi pokoleniami. Dlatego szukajmy, pytajmy, zapisujmy, kopiujmy, publikujmy, współpracujmy – wszystko zaś po to, by pamięć ta przetrwała, bo przecież ma dla kogo przetrwać...

Potomkowie Grzegorza Pelecha i Tekli Pelech z domu Stojanowskiej to: sześcioro dzieci, piętnaścioro wnucząt, trzydzieścioro czworo prawnucząt, czterdzieścioro troje praprawnucząt i pięścioro prapraprawnucząt, co daje ponad

¹⁰ 1919; B. Mykietów, *Status animarum – spis familij obrządku łacińskiego parafii Zazule-Kozaki*, Zielona Góra 2017, s. 153.

¹¹ 1921; B. Mykietów, *Status animarum – spis familij obrządku łacińskiego parafii Zazule-Kozaki*, Zielona Góra 2017, s. 153.

sto osób, przy czym bilans dwóch ostatnich pokoleń nie jest jeszcze zamknięty. Niestety, wśród najmłodszych członków rodziny jest na razie tylko jeden chłopiec dający nadzieję na przetrwanie nazwiska Pełech.

1943, około, Kozaki, Złoczów, 1. Maria Pełech z domu Stojanowska, 2. Maria Martyniuk z domu Pańczyszyn. Zbiory Teresy Lesiuk z Pyrzan

1944, około, Kozaki, Przed zagrodą Grzegorza Pełecha, 1. Jan Pełech, 2. Stanisław Pełech, 3. Wacław Czachórski, 4. Józef Pełech, 5. Trzaskalik?, 6. Grzegorz Pełech.
Zbiory Teresy Lesiuk z Pyrzan

1944, około, Kozaki, 1. Helena Stojanowska po mężu Wąsowicz, 2. Maria Stojanowska po mężu Pelech. Zbiory Teresy Lesiuk z Pyrzan

ИНОСТРАН

Форма № 6

УКРАИНСКИЙ ШТАБ
ПАРТИЗАНСКОГО ДВИЖЕНИЯ

Гр. Пелех Григорий с Малой Трех
Григорий Пелех
(фамилия, имя, отчество, точный адрес)

6 апреля 1945 г.

№ 3781

ИЗВЕЩЕНИЕ

Ваш сын Пелех Ян Григорьевич

Был полковником Стр. (должность и часть) (участник, участник Великой Отечественной Войны)

против немецко-фашистских оккупантов, ранее работавший шахтером

в должности начальника о окладах 400 руб. в месяц.

в бою за Социалистическую родину против немецких захватчиков в Львов 1944 г.

(убит, умер от ран, пропал без вести)

похоронен Львов (место похорон)

Настоящее извещение является основанием для возбуждения ходатайства о назначении пенсии.

Начальник отдела кадров Сидоренко

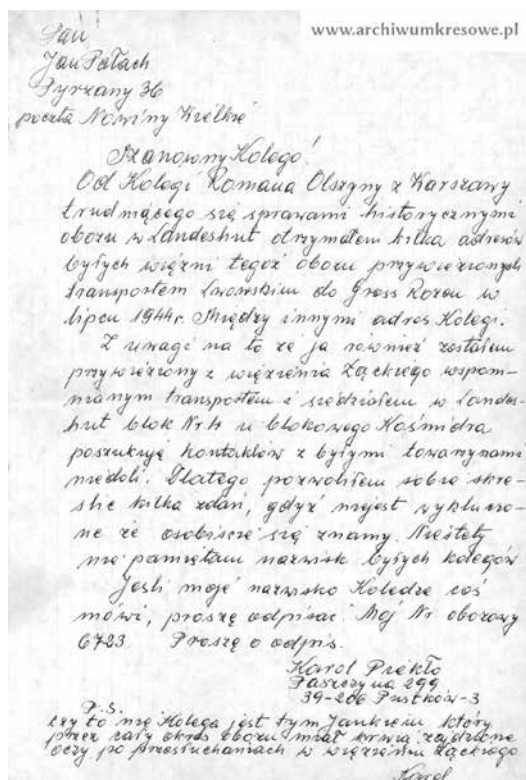
Лит. 5430-3000

www.archiwumkresowe.pl

1945, 6 kwietnia, Kijów. Druk – tłumaczenie: L.K.O. – Z.S.R.R. Ukraiński Sztab Ruchu Partyzanckiego – 6 kwietnia 1945 r. Nr 3781-Wzór 6. Ob. Pelech Grzegorz, Mały Trościaniec, obwodu lwowskiego. Zawiadomienie – Wasz syn Pelech Jan, syn Grzegorza, żołnierz oddziału partyzanckiego, urodzony w 1920 r., biorący udział w Wielkiej Wojnie ojczyźnianej przeciwko niemiecko-faszystowskiemu okupantowi, poprzednio pracujący w kopalni węgla na stanowisku robotnika, z pensją 400 rubli miesięcznie, w boju za Socjalistyczną ojczyznę przeciwko niemieckim zaborcom, w czerwcu 1944 r. (został) zabity. Pogrzebany nie wiadomo (gdzie). Niniejsze zawiadomienie jest podstawą dla wszczęcia starań o wyznaczeniu renty. – Za Naczelnika Wydziału Kadr (podpis nieczytelny). Pieczęć okrągła: Ukraiński Sztab Ruchu Partyzanckiego. Zbiory Teresy Lesiuk z Pyrzan

1952, około, 1. Stanisław Pełech, 2. Tekla Pełech z domu Stojanowska, 3. Grzegorz Pełech, 4. Jan Pełech. Zbiory Teresy Lesiuk z Pyrzan

1970, około, List od Karola Piekły poszukującego kolegów niedoli z obozu w Landskron – Kamienna Góra, Roman Olszyna, Warszawa, Karol Piekło, Paszczyna, Pustków, Jan Pełech. Zbiory Teresy Lesiuk z Pyrzan

Lidia Opaczewska

**Right near the wall of the forest is a thatched house,
there we are going to visit Grzegorz Pelech – the history
of the Pelech family in a nutshell**

Abstract

Postscriptum to the history of Grzegorz and Tekla Pelech (née Baryła) and their children, written in the Eastern borderlands dialect, colored by a fragment of Antoni Pająk's poem, and supplemented with short biographies of the most important members of the Pelech family. This work constitutes an essential element to understand Teresa Lesiuk's story and to link it with reality.

Translated by Aneta Kiper